

Ментебаева А.Е.

**Қазіргі жапон қаламгерлері
шығармашылығындағы дәстүр
сабақтастығы**

Мақала «дәстүр» мен «жаңашылдық» тәрізді маңызды екі әдеби ұғымды теориялық тұрғыдан талдауға арналған. Қай кезең әдебиетінде болмасын дәстүр мен жаңашылдық мәселесі орын алады. Көркемдік жүйеде айтарлықтай өзгеріс болып, пікірталас тудырғанда, бір әдеби кезеңнен екіншісіне өткен кезде дәстүр мен жаңашылдық мәселесінің маңызы арта түседі, күрделене түседі. Қазіргі жапон әдеби үрдісі біршама қайшылықты әрі күрделі. Бұл күрделілік тек түрлі ағымдар, бағыттар, стильдер мен жанрлар болуының себебінен ғана емес. Бірінші кезекте, қазіргі жапон әдебиеті қаламгерлерінің жас ерекшеліктері алуан түрлі, сондықтан олардың өмірге деген көзқарасында да, әлеуметтік және моральдық мәселелерге де ұстанымы да, жапон елінің бүгіні мен болашағына деген сенімдері де әртүрлі. Әдебиет сыншылары аға буын өкілдерінің шығармашылығы туралы оң пікірде және олардың туындылары өмірлік шындықты шынайы суреттеумен, қазіргі маңызды мәселелерді пәлсапалық тұрғыдан талдай білуімен, қоғам алдындағы жауапкершілікті сезіне білуімен ерекшеленеді.

Түйін сөздер: жапон қаламгерлері, қазіргі кезең, сабақтастық, дәстүр.

Mentebayeva A.E.

**The problem of continuity
of traditions in the work of
contemporary Japanese writer**

In article consider the theoretical aspect of the major literary concepts «tradition» and «innovation» of the Japanese literature. In literature traditions and innovation constantly alternate. When there take place essential shifts in art systems, which are followed by discussions during transition from one literary period to another, the interrelation between traditions and innovation becomes intense. Literary process of present Japan is difficult and contradictory. And matter is not only in variety of streams, directions, styles, genres. Complexity, first of all, is explained by the fact that now in the Japanese literature writers of different generations work, the special vision of the world is peculiar to each of which, various understanding of social and spiritual problems of society, the ambiguous relation to the past, the present and the future of the country. Critics are most unanimous in assessment of works of those writers behind which there is a wide life and creative experience. Their works differs in extension of the image of reality, deep philosophical judgment of complex problems of the present, sense of responsibility to society.

Key words: Japanese writers, modern period, continuity, tradition.

Ментебаева А.Е.

**Проблема преемственности
традиций в творчестве современных японских писателей**

В статье представлен теоретический аспект важнейших литературоведческих понятий «традиция» и «новаторство», необходимых для глубокого исследования отдельных научных проблем. В литературе постоянно чередуются традиции и новаторство. Когда происходят существенные сдвиги в художественных системах, которые сопровождаются дискуссиями в период перехода от одного литературного периода к другому, взаимосвязь между традициями и новаторством становится напряженной. Литературный процесс нынешней Японии сложен и противоречив. И дело не только в многообразии течений, направлений, стилей, жанров. Сложность, прежде всего, объясняется тем, что в настоящее время в японской литературе работают писатели разных поколений, каждому из которых свойственны свое особое видение мира, различное понимание социальных и духовных проблем общества, неоднозначное отношение к прошлому, настоящему и будущему своей страны. Наиболее единодушны критики в оценке произведений тех писателей, за плечами которых стоит большой жизненный и творческий опыт. Их работы отличают масштабность изображения действительности, глубокое философское осмысление сложных проблем современности, чувство ответственности перед обществом.

Ключевые слова: преемственность, традиция, современный период, японские писатели.

ҚАЗІРГІ ЖАПОН ҚАЛАМҒЕРЛЕРІ ШЫҒАРМАШЫЛЫ- ҒЫНДАҒЫ ДӘСТҮР САБАҚТАСТЫҒЫ

Бүгінде «көркем әдебиет» пен «көпшілік әдебиеттің» қоғамдағы орны жайлы көп айтылып жүр. Себебі, миллиондаған таралыммен шығатын көпшілік әдебиет үлгілері оқырмандарының саны күн сайын артып келе жатқаны ақиқат. Әлеуметтанушылардың айтуынша, әдеби ағымның 97% көпшілік әдебиет құрайды екен [1, 43].

Қоғамдағы аумалы-төкпелі кезеңде жанрлар арасындағы шекара жойылып, олардың өзара кірігуі күшейе түседі. Соған орай, мәдениетке жаңа тыныс әкелу мақсатында ескі жанрларды өзгертіп, жаңа жанр қалыптастыруға талпыныс жасалады. Сол себепті де посткеңестік елдерде дәстүрлі екі әдебиет арасындағы бос кеңістікті толтыратын туындылар пайда бола бастады. Сол сияқты Жапонияда «көпшілік әдебиетімен» қатар «таза әдебиет» те өмір сүріп келеді.

Мүмкін болашақта «таза әдебиет» пен «көпшілік әдебиетінің» арасындағы шекара жойылып, тек қарапайым «романдар» ғана қалатын болар. Қалай дегенмен де, бүгінгі жапон әдебиеті толығымен осы бағытта дамып келеді.

Және бір айта кететін жайт, қазіргі жапон әдебиетінде идеясыздық, дәстүрлі құндылықтардың бұзылуы, күнделікті тіршіліктің ұсақ-түйегін мақсатты түрде тереңірек сөз ету және т.б. тенденциялар пайда болған. Мәселен, «көпшілік әдебиетіне» жататын қызық оқиғалы шығармалар жазатын Дзиро Асаданың жазу стилі көптеген «таза әдебиет» өкілдерінен жоғары, ал ғажайып фантастика жанрының өкілі Макото Сиинаның туындылары көп жағдайда «таза әдебиет» жанрына жататын экспериментальді прозаға ұқсас келеді.

«Таза әдебиет» пен «көпшілік әдебиеті» арасында бірін жоғары, бірін төмен санау түсінігі жоғалғанын осыдан айқын көруге болады. Сол сияқты «таза әдебиет» өкілі қатарында аталып жүрген Сю Фудзисава осы саланың барлық талаптарына бірдей жауап бере алатын шығармалар ғана дүниеге әкеліп жүрген жоқ. Оның туындыларының кейбірінде жыныстық қатынас, зорлық, нашақорлық тақырыптары да кездеседі. Бұл қатал, дөрекі әлем – бүгінгі жапон елінің бір сипаты.

Ал «таза әдебиеттің» өкілдеріне Нацуки Икэдзава мен Хисаки Мацуура жатқызуға болады. Бірақ оларды да тек «таза әдебиеттің» талабына толық жауап бере алатын туындылар ту-

дырушылар деп айта алмаймыз. Икэдзава бірнеше жыл Грецияда тұрған, ағылшын және грек тілдерін жетік біледі. Қазіргі Эллада ақындарының өлеңдерін және Ангелопулостың фильмдерін аударған. Яғни, ол жапон мәдениетіне іштей емес, сырттан қарай алады, сырт көз тұрғысынан бағалай алады. Ал бұл қазіргі таңда жапон мәдениеті үшін аса құнды бағалау.

Сонымен қатар, Икэдзава әлемдік әдебиеттен жақсы хабардар, әрі табиғи ғылымдарды да жетік меңгерген, көптеген ғылыми мақалалар авторы. Ол өз прозасында нәзік лиризм мен ғылыми нақтылықты ұштастыра білген. Икэдзава да дәстүрлі «таза әдебиеттің» заңдылықтарын бұзып, оны батыстық мәдениеттің детальдарымен және ғылыми мәліметтермен толықтырған.

Х. Мацуураның «Өмірдің ғажайыбы» туындысы құрылымы жағынан да, стилдік тұрғыдан да жапон әдебиетінің ұлттық құндылықтарына толық сәйкес келеді. Шығарма – дәстүрлі стилде жазылған, көнелігі басым, мистикалық аурасы айқын, қайталанбас ұлттық образдылығы мен сезімталдығы айқын туынды. Ал, шығарманың авторы Х.Мацуура – танымал мәдениеттанушы, Токио университетінде француз әдебиеті мен мәдениетінен сабақ береді, ақын және көрнекті кино сыншысы. Оның туындыларындағы дәстүрлілік, көнелік жапон ұлттық ерекшелігімен ғана шектелмей, әлемдік мәдениеттің озық үлгілерімен астасып жатыр. Сондай-ақ, бүгінде Жапониядан географиялық алшақтықта жүріп жапон тілінде жазып жүрген қаламгерлер де жоқ емес. Олардың бірі – Тосиюки Хориз. Ол 1989 жылы Үшінші Париж университетіне доктарантураға оқуға түседі. Осында үш жарым жыл болады. Жапонияға қайтып оралған соң Хориз өзінің осы өмірі жайлы жартылай эссе, жартылай әңгіме жанрындағы туындылар жаза бастаған.

Автордың бұл шығармалары «Қала сырты» (1995) жинағына енгізілген. Оның прозасындағы әрекеттер Париж қаласы маңында өтеді. Бұған дейінгі Францияның мәдениеті жайлы жазушылар Парижді негізге алған болса, Хориз қаладан тыс жатқан, шеткі аймақтардағы халық тіршілігін өз шығармаларына арқау етеді. Оның 1998 жылы жарық көрген «Аирагаупт» атты екінші жинағы да осы бағытта жазылған. Мұнда иммигранттың (жапондықтың) көзімен көргені, сондай-ақ, француз астанасында немесе оның шеткі аймақтарында тұратын иммигранттар өмірі сөз болады. Мемуарлық проза, эссеистика және беллетристиканың кейбір элементтерін бойына жинақтаған, Хориз қалыптастырған бұл жанр жапон әдеби дәстүріне толық сәйкес келеді.

Мұнымен қатар, қазіргі жапон әдебиетінде өз ана тілімен қатар, өзге шет тілінде жазатын жапон қаламгерлері де бар. Мәселен, Еко Тавада жапон тілімен қатар неміс тілінде жазады, Минаэ Мидзумара романдарында жапон және ағылшын тілдері қатар қолданылады.

Жапон әдебиетінде соңғы 20-30 жылда және бір жаңаша сипат қалыптасқан. Ол – қазіргі жапон әйелдерінің белсенді әрі батыл түрде көркем әдебиетке араласа бастауы. Оның басты себебі, жапон әйел жазушыларының XX ғасырдың соңына қарай әдебиетке қайтып оралуы болса керек. Тарихтан белгілі болғанындай, VIII-XII ғғ. ең алғаш әйелдер жапон тілінде жазуды жолға қойған. Ал ерлер бұл кезде өздерінің жоғары сауаттылығын таныту мақсатында қытай тілінде жазған. Басты жапон прозалық жанры «дзуйхицудың» (тура мағынасы – «следовать за кистью») негізін де осы әйел прозашылар қалаған.

Бұл біздің ұғымымыздағы «эсселік әдебиет» және «роман» деген мағынаны береді. Сонымен қатар, жапон әйелдерінің шығармаларындағы тақырыптар да, жанрлары да алуан түрлі. Мәселен, «кішкентай адам» туралы әлеуметтік-психологиялық драма, өлім мен мәңгілік өмір жайлы лирикалық новеллалар, балалық туралы әңгімелер, ертегінің көңілді ремейкі, философиялық притча, ойсыз, сюжетсіз жастар прозасы, жапон магиялық реализмі, жеңіл сюр және т.б. Сондай-ақ, жапон әйел жазушыларының арасында ескі дәстүрді берік ұстанған, күнделікті өмірді реалистік тұрғыда суреттейтін жазушылар да, жеңіл ойлы антиреалистік новеллалар тудырушылар да бар.

Қазіргі жапон әдебиетінің көп туындылары (әсіресе, проза жанрында) Жапонияның дәстүрлі образына сай келмейді. Мәселен, жапондықтардың танымал әйел жазушысы Банана Есимотоның халықаралық бестселлер дәрежесіндегі «Ас үй» атты әңгімесінде басты кейіпкер жетім қыз Микагэ өзінің досы жас жігіттің үйінде тұрады. Ал жігіттің шешесі шын мәнісінде оның әкесі болып шығады. Немесе прозашы Масахидо Симаданың «Шөл даладағы дельфин» атты әңгімесінде басты қаһаман жай жапондық кейпінде жүргенімен, шын мәнісінде ол аспаннан жапон еліне жұмақтан қуылған періште болып шығады. Және ол балықшы болып күн көріс жасап жүріп, күндердің күнінде аспан жерге құлайды деп уағыздайды. Көріп отырғанымыздай, жапондықтарды жапон емес елдерден бөліп тұрған шекара жойылған. Осы себепті де, бүгінгі жапон әдебиетінің өзге елдерге қоятын жаңа талабы бар. Ол жапон әдебиетіне

бұрынғыдай таңсық көзқараспен емес, әлем әдебиетінің толыққанды бір мүшесі ретінде жаңа тұрғыда қарау қажет. Жалпы жапон әдебиетінде нобель сыйлығының иегері атанған екі қаламгер бар. Олар – Ясунари Кавабата және Кэндзабуро Оэ. Ясунари Кавабата аталған сыйлықты 1968 жылы иеленсе, Оэ 1994 жылы марапатталды.

Осы жерде айта кететін бір жайт, Ясунари Кавабатаға аталған дәрежелі атақ жапон ұлттық әдебиетінің өзіне ғана тән ерекшеліктерін (еуропа эстетикасынан бөлек) әлемге танытқандығы үшін берілген болатын. Себебі, еуропалықтар үшін күншығыс елі қашан да өзінің түп қазығынан өзгеше құпиялы, таңсық дүние болып көрінген. Кавабата шығармалары олардың осы пікірлерін дәлелдей түскендей еді. Ал Оэнің Нобель сыйлығының иегері атануына оның шығармашылығындағы жаңашылдық, дәстүрлі жапон әдебиетінен өзгешелік себеп болды. Өйткені, Оэнің туындылары бүгінгі жапон әдебиетінің әлем әдебиеттерімен бір бағытта, ортақ мүддеде дамып келе жатқандығының айғағы болды.

Мұнда бұрынғы классикалық жапон әдебиетіндегі самурайлар мен гейшалар образы өзгеріп, жаңа кейіпкерлер пайда болған. Жаңаша тақырыптар, жаңаша ой-толғаныстар орын алған. Бірақ, «Оэ еуропа әдебиетінен жапон әдебиетіне оның ең озық үлгілерін әкелуге қанша тырысқанымен де, ол оны сол қалпында емес, «жапоншалап» жеткізеді. Айтар ойын ашып көрсетпей, астарлап, дара тұлғаның жоғарғы құндылықтары жайлы ойға әкеліп тірейді» [2, 256]. Бүгінгі таңдағы жапон жазушыларының шығармашылығынан және бір жаңа құбылыстарды айқын аңғаруға болады. Ол бір шығарманың екі тілде жазылу құбылысы. Мәселен, Минаэ Миздумура атты әйел жазушы екі тілді «Частный роман from left to right» (1995) туындысын жарыққа шығарды. Шығарманың тұтас бітімі Америкада тұратын апалы-сіңілі екі жапон қыздарының ұзақ телефон әңгімелерінен тұрады. Олар 20 жылдай Америкада тұрғандықтан әңгімелерінің көп мөлшері ағылшын тілінде айтылады. Және автор мұндағы ағылшын мәтіндерін жапон тіліне аудармай, сол қалпында береді. Осылайша кейіпкерлері бір тілден екінші тілге еркін көше беретін екі тілді роман пайда болған.

Роман атауындағы «солдан оңға қарай» деген ағылшын сөз тіркесі бұл кітап әріптерінің дәл ағылшын тіліндегідей горизонталь бағытта жазылғандығын білдіреді. Ал дәстүрлі жапон әдеби шығармалары ешуақытта горизонталь бағытта жазылмайды, олар тек вертикальды

бағытта жазылады. Осыған орай, Мидзумара өз романында жапон жазушының дәстүрлі заңдылығын түп-тамырымен бұзып отыр. Қазіргі жапон әдебиетіндегі жаңашылдықтың тағы бір дәлелі ретінде талантты жазушы Йоко Таваданың (1960 жылы туған) шығармашылығын атауға болады. Йоко Тавада Жапонияда туып-өскен, Токио университетінде білім алған. Оны тәмамдаған соң, Германияға барып жұмыс істеп, неміс тілін меңгеріп, неміс тілінде жаза бастаған. Жапон әдебиетіндегі қазіргі орыс және қазақ әдебиеттеріндегідей көркем әдебиет пен «көпшілік әдебиетінің» арасындағы шекара жоқ. Қазірде Жапониядағы әдеби премиялардың ішіндегі ең дәрежелісі Акутагава Премиясы мен Наоки Премиясы болып табылады. Акутагава «таза әдебиет» саласында жазатын авторларға берілсе (Акутагаваның өзі осы саланың өкілі), ал романист Наоки атындағы премия «көпшілік әдебиеті» өкілдерінің еншісінде. Ең қызығы бұл екі премия бір жылда бекітілген (1935) және екеуін де бір баспа үйі қаржыландырып отырған. Бұл екеуі бірін-бірі жоққа шығармайды, керісінше толықтыра түседі. Кейбір кездерде «таза әдебиет» өкілі болып қабылданып жүрген қаламгердің Наоки премиясының иегері атанып жататыны да болады, немесе керісінше.

Жапон әдебиетінде «таза әдебиет» пен «көпшілік әдебиетінің» ортасында «тюкан сесэцу», яғни, «аралық әдебиет» деген әдебиет бар. Кей кездері «таза әдебиеттің» өкілдері де, мәселен, Юкио Мисима, «көпшілік әдебиеттің» жанрына жататын романдар жазған. Әдетте жазушылар түрлі стильдер мен жанрларды белгілі бір мақсатқа жету үшін арнайы таңдап алып отырған. «Аралық әдебиет» термин ретінде бүгінде көнерген болып саналады, және ешбір әдебиетте қолданылмайды. Бірақ әдеби құбылыс ретінде өз өмірін тоқтатқан емес, және бұрынғыдан гөрі маңызды мәнге ие болып отыр»,- дейді бұл жайлы профессор Мицуси Нумано. Мысалы, қазіргі жапон әдебиетіндегі ең танымал жазушылар Харуки Мураками мен Банана Есимото шығармаларын белгілі бір жанрға жатқызу қиын. Шындығында, олардың туындыларындағы қабылдауға жеңіл стиль, қызықты сюжет және ең бастысы, көп таралыммен шығуы аталған авторлардың «көпшілік әдебиеті» өкілдеріне жақындығын аңғартады. Ал екінші қырынан қарағанда, аталған ерекшеліктеріне қарамастан, бұл шығармалар «көпшілік әдебиетінің» барлық дәстүрлі талаптарына жауап бере алмайды.

Мураками да, Есимото шығармалары көп жағдайда интеллектуалды туындылар бо-

лып келеді. Бұл ерекшелік немесе құбылыс тек Мураками мен Есимотоға ғана тән емес. Сол себепті қазіргі жапон әдебиетінде түрлі жанрлардың бірін-біріне кірігу тенденциясы кең өріс алған деп айтуға болады. «Таза әдебиеттің» жазушылары көп жағдайда детективтер мен фантастиканың, кинофильмдер мен комикстердің техникалық тәсілдерін қолданады.

Бұл аталған жайттар әдебиеттің жанрлары мен олардың дамуы мәселесіне негізделетіндігі сөзсіз. Кез-келген әдеби процесте көне және жаңа жанрлардың арасында қайшылық (конфликт) болатынын және олардың өзара кезектесіп, орын алмасып отыратындығы кімге де болса белгілі. Сол сияқты әдебиеттің негіз етіп ұстанған конондары да уақыт өте келе өзгеріске түсуі мүмкін. Көркем әдебиет пен көпшілік әдебиетін сөз қылу барысында тек эстетикалық позиция тұрғысынан бағалау орынсыз, әдеби процесті сонымен қатар, жанрлардың өзгеруі мен өзара байланысы тұрғысынан да бағамдау қажет. Орыс ғалымы С.Ю. Баранов XVI ғ. «көпшілік әдебиеттің» пайда болуын мәдени өмірдің бірнеше салаға бөлініп, күрделене түсуімен және көркем шығармашылықтың жоғарғы үлгілерін қабылдауға дайын болмаған демократиялық ұстанымды оқырманның талабын орындау мақсатында туындаған деп түсіндіреді [3, 5].

Дегенмен, қазіргі жапон әдебиетінің жаңарған сипатының басымдығын ескерсек те, дәстүрлілік, ойшылдық, эстетизм жапон прозасының ажырамас белгісіндей қай кезең әдебиетінде де айқын байқалады. Мицусеи Нумано «Россия и Жапония во взаимопредставлениях» атты дөңгелек үстелде орыс әдебиетінің қазіргі жапон әдебиетінің ірге тасының қалануында шешуші рөл атқарғандығын ерекше атап өтеді. Сондай-ақ, Достоевский, Толстой және Чехов әсерін айтпай кету мүмкін емес. XX ғасырдың басында жапон жазушылары орыс жазушыларымен және олардың шығармаларымен жақсы таныс болатын. Мәселен, Акутагаваның «Ямасиги» (1920) атты әңгімесінде Толстой мен Тургенов басты қаһармандар ретінде берілген. Қазіргі жапон әдебиетінде классикалық орыс әдебиеті бұрынғыдай кең танымал емес. Олар жайлы сөз қозғап, жақсы білетіндер шағын мектепті құрайтын жазушы-русофильдер ғана. Олардың көпшілігі түрлі университетте орыс әдебиеті бөлімін тамамдағандар: Хироюки Ицуки, Таку Микки, Мэйсэй Гото және т.б.

1970 жылдары жапон әдебиеті әлемге Ясунари Кавабата, Кобо Абэ, Кэндзабуро Оэ есімдерімен, ал 1980-ші жылдардың екін-

ші жартысынан бастап Юкио Мисима есімімен танылған болса, қазірде 90-шы жылдардың ортасынан бастап Харуки Мураками бастаған бірнеше талантты жастардың есімін ұсынып отыр. Осындай жаңа буын өкілдерінің өзіндік ерекшелікке толы шығармалары «Катастрофа теориясы» жинағына топтастырылған. Мұнда қырық жастағы, яғни, жапон халқы ұғымында өте жас авторлар болып саналатын қаламгерлердің шығармашылығын қамтыған. Бұл туындылардың барлығы да 1989-2001 жылдар аралығында (тек 1963 жылы Акутагава премиясының лауреаты атанған Таэко Конодан басқасы) дүниеге келген. Аталған жинақтың атауына Масахико Симаданың осы аттас повесті негіз болған.

Мұнда өлім-өмір қайшылықты ұғымдары көрініс береді. Мәселен, өзін сүйіктісіне жеткізуге тиіс жол транспортының астына түсіп өлген жас қыз (Эйми Ямада); мәңгілік өмір сүре алатын, бірақ көбею кезінде ұжымдық өлім әкелетін қанатты тышқандардың жаппай өлуі (Тацуаки Исигуро); туылмаған баланың өлімі (Сокио Генъю); сүйікті иттің өліп, дәл сол күні-ақ иесіне жас жігіт кейпінде келіп, қызға өз сезімін білдіріп, сосын мәңгілік жоқ болып кетуі (Каори Экуни) сияқты мазмұндағы шығармалар жапон әдебиетінің қайшылықта даму үрдісінен хабар береді. Күрделі ой мен терең иірімді психологиялық сипат – жапон әдебиетіне қашанда тән болып келген басты қасиеттердің бірі. Бұл сипат бүгінгі күнде де өз күшін жойған жоқ, тек заман ағымына сай жаңа көрініске иеленіп келеді деп айтуға болады.

Сондай-ақ, жүйке ауруына шалдыққан суретші әйел өнер арқылы өлімге деген ұмтылысын жеңбек болуы, анасы тастап кеткен, қарғаға жем бола жаздаған кішкене ауру мысықтың өмір үшін табанды күресі (Кадзуси Хосаки); құсқа айналған қыз медитация кезінде қатып қалған сүйіктісінің төбесіне өсіп шыққан гүлдерге ұя салуы (Каори Экуни) мазмұндас шығармалар осы жерде және осы қазір деген ұғымда өмір сүретін адамдардың өмір тіршілігін сипаттауға арналған. [4]. «Тигриное Око» атты қазіргі жапон тарихи новеллаларынан құралған жинақ жарыққа шықты. Мұнда он екі «тарихи драма» қамтылған. Жинақ авторлары Жапон елінің ежелгі, құпиялы өткенін сөз ететін қазіргі жазушылар. Мұнда бекзат самурайлар, олардың адамгершілік кодексі мен әскери іске білгірлігі сөз болған. Өзге де тақырыптарды қамтыған бұл жинақ көне жапон елінің шынайы сипатын бере алады [5]. Сондай-ақ «Гордиев узел» атты қазіргі жапон

ғылыми фантастика тақырыбында жазылған туындыларды қамтыған жинақ жарыққа шықты. Мұнда ХХ ғасырдың екінші жартысынан бері қарай дүниеге келген 12 повестер мен әңгімелер жинақталған. Бұлардың қатарында өте шағын көлемдегі новеллалар, фантастикалық гиперфарстар, фэнтези, сюрреалистік повестер мен «мықты» фантастика, сондай-ақ, сүйіспеншілік тақырыбындағы повестер мен аса қорқынышты әңгімелер (ужас) кездеседі. Мәселен, Мариико Охараның «Осакадағы тәуелсіздік күні», Есио Арамакидің «Жұмсақ сағаттар», Сакл Комацудың «Шиеленіскен түйін», Ясутака Цуцудың «Вьетнамдық турбюро» шығармаларында дін мен ғылым, мейірімділік пен зұлымдық, аңшы мен оның құрбандығы, өлі мен тірі, күлкі мен көз жасы ұғымдары еуропалық дуализмнен ада кейпінде көрініс берген. Мұнда да «инь-янь» дәстүрлі жапондық принципі айқын көрінеді.

Мицусеси Нумано «Катастрофалар теориясы» жинағына жазған алғы сөзінде былай дейді: «Достоинства и недостатки тех произведений, которые вошли в антологию и на которые наверняка обратит внимание читатель, зачастую не

является чисто японскими. Многие из них присуще и российской литературе. А это означает, что мы живем в одну эпоху, «проживаем» одну и ту же литературу» [6].

Қорыта айтқанда, бүгінгі жапон әдебиетінің басты сипаты «белгісіздік». Қазірде жапон әдебиеті талай ғасыр бойғы қалыптасқан әдебиеттен қол үзіп, батыстық сипаттарды бойына жинақтай бастады. Әрине, тұтас әдебиет осы бағытта дамыды деуден аулақпыз. Бірақ, ХХ және ХХІ ғасырлар тоғысындағы жапон әдебиетінде батысқа еліктеушілік, бұрынғы әдеби құндылықтарды ескерусіз қалдыру, жапон таным-тәрбиесіне жат тақырыптарда туындылар дүниеге әкелу сияқты ерекшеліктер басым көрініс беруде.

Батыста білім алып, батыстық үлгіде жазушы қаламгерлер жалпы әлемге жақсы танымал, бірақ көп жағдайда өз елінде асыра американданған, еліктегіш, ұлттық құндылықтардан қол үзіп қалған ұрпақ ретінде жазғырылуда. Ал ұлттық дәстүрлі сипатта жазатын қаламгерлер шет елдерге жақсы танымал болмағанымен, өз елінде сыйлы, жоғары бағаланады.

Әдебиеттер

- 1 Гудков Л.Д. Массовая литература как проблема. Для кого? // Новое литературное обозрение, 1996, № 22.
- 2 Григорьева Т. Путь японской культуры // Иностранная литература. №8, 2002. с. 249-256
- 3 Баранов С.Ю. Популярная проза XVIII века // Повести разумные и замысловатые. Популярная проза XVIII века. – М.: Современник, 1989. 687 с.
- 4 Странный ветер. Современная японская поэзия / Пер. с яп. – М.: Иностранка, 2003 – 476 с.
- 5 Кутафьева З. Антология жизни и смерти // Русский журнал. – 2004. -№1. – С.35-42
- 6 Нацусеси Нумано. Предисловие / В кн. Теория катастрофы. Современная японская проза. – Москва, 2003. – 527 с.

References

- 1 Gudkov L.D. Mass literature as a problem. For whom? // New Literary Review, 1996, № 22.
- 2 T. Grigorieva Way Japanese culture // Foreign Literature. – 2002. – №8. – P.249-256
- 3 Baranov SY Popular Prose of XVIII century // Tale reasonable and elaborate. Popular prose XVIII century. – М.: Contemporary, 1989. 687 p.
- 4 A strange wind. Modern Japanese poetry. – М.: Sovremennik, 2003. – 476 p.
- 5 Kutafeva H. Anthology of life and death // Russian magazine. – 2004. -№1. – P.35-42
- 6 Natsuesi Numano. Preface / In books: The theory of catastrophes. Modern Japanese prose. – Moscow, 2003. – 527 p.